

de Uitdienstbode

PERIODIEK VOOR DE LEDEN VAN DE KRING UVA-SENIOREN VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Redactioneel	1
Mededeling van het bestuur	1
Bij de UvA: Mijn eerste keer <i>door Nol Verhagen</i>	2
Wat de Pot Schafte <i>door Frans Willemsen</i>	2
Een Prettig Gesprek <i>door Henriëtte Ritter</i>	5
Het getal <i>door Frans Willemsen</i>	8
Zo kan-ie wel weer <i>door Kees Piena</i>	9
UvA erfgoed <i>door Marian Schilder</i>	10
Fotorubriek <i>door John Kleinen</i>	11
Achter de geraniums <i>door Kees Piena</i>	12
Enquête <i>door Frans Willemsen</i>	12
Coronareces bij het Sweelinckorkest <i>door Margot Taal</i>	14
UvA en corona	15
Activiteitenagenda	15

REDACTIONEEL

We zitten nog steeds in coronaire tijden, al weet niemand op het moment dat dit nummer wordt geschreven hoe de situatie eruit zal zien als het nummer verschijnt. Er zijn intussen geen kringbijeenkomsten waarvan we verslag kunnen doen. En er is dus ook geen recensie van het concert waarop veel kringleden zich erg hadden verheugd. Wat een heerlijke traditie is dat jaarlijkse concert toch geworden.

We hebben besloten niettemin ons zomernummer uit te brengen, al was het maar om u op de hoogte te stellen van de conclusies van de enquête onder de leden over de kring en de *deUitdienstbode*. En in plaats van de recensie hebben we een interview met de voorzitter van het Sweelinckorkest met centraal de vraag hoe het orkest deze bizarre tijd doorkomt. En natuurlijk hebben we onze vaste rubrieken.

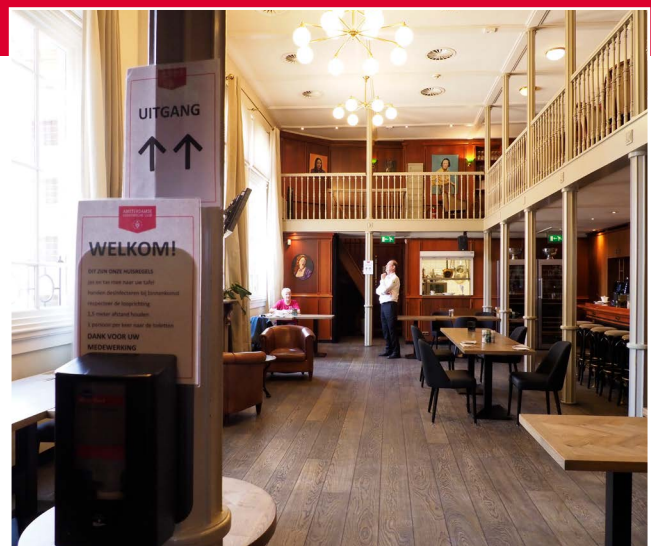
Helaas kunnen we elkaar niet lijfelijk ontmoeten. Ook de redactie kon niet op de gebruikelijke manier samenkomen en was aangewezen op mail en Zoom. De redactie hoopt dat het uitbrengen van dit nummer het gemis een beetje verzacht. ■

MEDEDELING VAN HET BESTUUR

Het bestuur betreurt het zeer dat het voorsnog alle kringbijeenkomsten heeft moeten afgelasten. Zodra het is toegestaan zullen we zo snel mogelijk onze activiteiten weer hervatten. Hierbij volgen wij het door het College van Bestuur vast te stellen beleid.

Door de beperkte grootte van het gebouw van de Academische Club zal het voorsnog niet mogelijk zijn daar onze lezingen te laten plaatsvinden. Zodra duidelijk is welke gebruiksmogelijkheden er in andere ruimten van de UvA (of daarbuiten) zijn, zullen wij beoordelen of gebruik door onze kring mogelijk is. Hierbij is een niet onbelangrijke voorwaarde de mogelijkheid om na afloop van de lezing met de spreker en met elkaar informeel te kunnen napraten, tijdens het nuttigen van een drankje.

In geval de belemmeringen om samen te komen nog geruime tijd zullen gaan duren, zullen wij nagaan of gebruik gemaakt kan worden van de digitale mogelijkheden die er zijn om interactief met u tijdens een lezing contact te hebben. Hiermede wordt door diverse organisaties op dit moment ervaring opgedaan.

De Academische Club in corona-opstelling

Natuurlijk kan de *deUitdienstbode* het gemis aan een rechtstreeks ontmoeting niet goedmaken, maar het is toch goed dat we in ieder geval op deze manier contact met elk van u kunnen onderhouden.

Ruud Bleijerveld, voorzitter

In deze rubriek halen lezers en lezeressen herinneringen op uit hun UvA-tijd.

Mijn eerste keer

↔ door Nol Verhagen

In augustus 1990 trad ik aan als directeur van de Letteren-faculteit van de UvA. Afkomstig uit het provinciale Tilburg voelde ik me wel een beetje geïmponeerd. Directeur van de grootste faculteit van de grootste universiteit van het land. En dat ook nog in het wereldse Amsterdam! Met enige spanning zag ik uit naar de eerste confrontatie met mijn ongetwijfeld door de Amsterdamse wol geverfde nieuwe collega's.

De toenmalige Letterenfaculteit was gevestigd in het P.C. Hoofthuis aan de Spuistraat (door de buurtbewoners de 'Letterbak' genoemd).

Mijn eerste Directeurenoverleg vond plaats in het ronde zaaltje op de eerste verdieping van de faculteit Politieke en Sociaal-Culturele Wetenschappen (PSCW). Het was bloedheet. Het belangrijkste agendapunt bleek een ontmoeting te zijn met Jankarel Gevers, voorzitter van het College van Bestuur en in meer dan één opzicht een echte zwaargewicht. Kort daarvoor was het mandaat over het beheer van de faculteiten aan de directeuren overgedragen, om een einde te maken aan de chaos van honderden mandatarissen op alle niveaus van de universiteit. Wat werd voorgesteld als Deconcentratie van Beheer was in feite een ongekende Concentratie van de Macht in de faculteiten. De directeuren waren mandatarissen van het College en daarmee boven de decanen van de faculteiten geplaatst. Onder dat mandaat viel ook het personeelsmandaat, de bevoegdheid tot het benoemen van al het personeel van de faculteiten. Al het personeel? Nee, uitgezonderd waren de hoogleraren en de wetenschappelijk hoofdmedewerkers. En dat bleek nu net de steen des aanstoets. De hoogleraren, à la, dat konden we nog begrijpen. Maar waarom ook die wetenschappelijk hoofdmedewerkers?

Daarover werd Jankarel onderhouden. In het bijzonder door Cees P, directeur van de Faculteit Geneeskunde. Ik zie hem nog zitten, op twee stoelpoten achterovergeleund tegen de wand. Ik was in Tilburg opgevoed met respect voor de boven ons gestelden, zoals een goed katholiek betaamt. Daar had men, zo bleek, in het goddeloze Amsterdam weinig van meegekregen. Op hoge toon onderhield Cees Jankarel over de kwestie. Of hij wel begreep dat op deze manier bij voorbaat het gezag van de directeuren werd aangetast? Hij gaf kort gezegd Jankarel onder uit de zak.

Deconcentratie van Beheer was in feite een ongekende Concentratie van Macht in de faculteiten, waarbij de directeuren boven de decanen waren geplaatst.

Ik was eerlijk gezegd verbijsterd. Ik was zelf zo onder de indruk van de macht die mij in Amsterdam in de schoot was gevallen dat ik de faux pas van het College nog niet had opgemerkt. Jankarel gaf overigens geen krimp. Maar voor mij werden de mores in het Amsterdamse in één klap een stuk duidelijker.

Ik geloof niet dat we in de praktijk veel last hebben gehad van gebrek aan gezag als gevolg van deze beperking van ons mandaat. Maar met Cees is het niet goed afgelopen. Bij de eerste de beste gelegenheid lichtte het College, samen met zijn decaan, hem een beentje. Het personeelsmandaat is ook later nog wel eens steen des aanstoets geweest tussen directeuren en het College. Mijn eigen mandaat is ooit ingetrokken geweest en collega Piena heeft er zelfs, als ik mij goed herinner, nog over geprocedeerd. Echt waar. Veel verschil maakte het in mijn herinnering allemaal niet. En toen wij de universiteit eindelijk een beetje op orde hadden gekregen, kwam de beroepsdecaan. Maar toen was ik al weggepromoveerd naar de Universiteitsbibliotheek. ■

door Frans Willemsen

Blik

U heeft aan het begin van deze coronaire tijden net als ik vast wel voedsel in blik ingeslagen. Hoe lang bestaat blikvoedsel eigenlijk al?

Daarvoor moeten we terug naar de Napoleontische tijd. Napoleon had voor zijn expedities, onder andere naar Egypte, behoefte aan een methode om voedsel langer houdbaar te maken. En daarnaast had hij het Continentaal Stelsel afgekondigd, waarbij het landen van het continent strikt verboden was om handel met Engeland te voeren. Engelse schepen en schepen van landen die het verbod overtraden, werd de toegang tot Franse havens geweigerd, waardoor de invoer van buitenlands voedsel grotendeels tot stilstand kwam. Er moest dus zuiniger worden omgesprongen met wat Frankrijk zelf aan voedsel produceerde. Al in 1795 loofde de staat een prijs uit voor een methode, waarmee voedsel beter bewaard zou kunnen worden. Napoleon was toen nog niet aan de macht. Wina Born linkt de uitvinding van de sterilisatietechniek aan de Napoleontische oorlogen en aan het instellen van het Continentaal Stelsel, maar daarmee zit ze er dus historisch wel een klein beetje naast. Als kookboekenschrijvers het terrein van de geschiedschrijving betreden, hebben ze het wel vaker verkeerd en vaak zuigen ze zelfs van alles uit hun duim. Daarover misschien een andere keer.

De Franse kok Nicolas Appert (1749-1841) is de uitvinder van de conserveringsmethode "inblikken", hoewel er oorspronkelijk nog geen blik aan te pas kwam. Appert gebruikte glazen potten, waarin de vruchten nadat ze waren gekookt, luchtdicht werden verpakt. Een enkele keer zie je dergelijke potten nog wel eens op een rommelmarkt.

Nadat de Engelsman Peter Durand (1766-1822) een methode had ontwikkeld om voedsel in blik te conserveren, ging ook Appert hiertoe over, want de breekbaarheid van de glazen potten was een groot probleem. Aanvankelijk waren de blikken van binnen niet gecoat, met soms voedselvergiftiging als gevolg; later werden de blikken van binnen vertind. Ook waren de blikken nogal moeilijk te openen, pas in 1875 werd een bruikbare blikopener uitgevonden.

De eerste verwijzing in een Nederlands kookboek naar het conserveren in blik die ik gevonden heb dateert uit 1903 in de *Recepten van de Haagsche Kookschool van Mej. Manden*.¹ Zij legt uit hoe je zelf voedsel kunt inblikken als alternatief voor het toen veel

gangbare wecken. Kennelijk waren er lege blikken en deksels in de handel. Die deksels moest je dan wel zelf op de blikken solderen, een deksels karwei, zou je kunnen zeggen.

Soep uit een zakje, soep uit blik

In de Nederlandse literatuur wordt vrijwel niet gegeten. In *Het Literair Eetboek* (voorwoord 1985) dat De Bijenkorf uitgaf met fragmenten uit de wereldliteratuur die over eten gaan komt vrijwel geen Nederlandse auteur voor.² Wij Nederlanders hebben nu eenmaal geen echte eetcultuur, dat blijkt maar weer. Een van de weinige uitzonderingen is de door mij al in een eerdere aflevering geciteerde Eric de Kuyper, maar dat is dan ook een Vlaming. Uit zijn *Grand Hotel Solitude*: "Het nieuwste wereldwonder was de soep-in-blik van Unox. Het vorige wonder was de soep uit een zakje van Knorr en Royco geweest, die hem in zijn kinderjaren zo bezig had gehouden. Dat je van een handvol papiersnippers soep kon maken, was een mirakel! En bovendien smaakte het ook nog naar soep, al was de smaak dan ranzig, maar dat ging met de jaren deel uitmaken van de soepsmaak. Althans bij de schoonzussen, omdat zij zich wel door de kleurrijke zakjes hadden laten verleiden. Ma en haar generatie bleven hardnekkig volhouden dat zoiets 'niet gezond kon zijn. Maar de producenten namen wraak en haalden hun slag met de volgende aanval ruimschoots binnen. Ze kwamen met blikken soep, waarin de gehaktballetjes zelfs zichtbaar waren. In het blik, wanneer je het openmaakte, en niet na een chemisch wonder in kokendheet water. De Unoxsoep was echte, authentieke soep. Ze zou van de ene dag op de andere de zelfgemaakte

Metalen blikken van binnen gecoat met tin

soep, de trots van de moeders, en zeker van zijn moeder, vervangen”.³

Volgens Wina Born is soep in blik “uiteraard” in Amerika uitgevonden. Lange tijd zijn de soepen uit blik een luxe geweest die alleen maar in speciale delicatessenwinkels te krijgen was. Blikvoedsel was modern en heel lang een luxeartikel. En bovenal heel praktisch. Onverdund een saus, aangelengd met een gelijke hoeveelheid water een soep. Eind zestiger jaren gebruikte ik Campbell-selderijsoep zonder toevoeging van een blik water als saus over de bloemkool. Héél modern. Hip, zeiden we toen. Wina Born, geciteerd door Meerman: “En, o heerlijkheid, er waren weer blikken voor als het feestelijk werd. Zalm en sardientjes, doppertjes en asperges, ananas en perziken. Het lekkere kwam uit blik, ook in restaurants”.⁴

Een beetje van Maggi...

Henriette Holthausen, *Culinaire Capriolen*, 1970, Woord Vooraf: “Hier is het dan: een kookboek aangepast aan de *moderne tijd*. (...) Als men mij zo’n 15 jaar geleden had gezegd: je gebruikt zeker veel fabrieksprodukten – hetgeen toen hoofdzakelijk blikjes waren – en margarine, dan was ik beslist verontwaardigd geweest! Mensenlief, ik maakte mijn jams zelf, kocht nooit gesneden groentesoorten, dacht er beslist niet over om de vele sausen – die we toen nog meer dan nu maakten – niet helemaal volgens de regelen der Hogere Kookkunst te bereiden. Bovendien wekten we en maakten groente-op-zout in. Wat een snertwerk was dat! Nu is alles anders geworden en in menig opzicht veel efficiënter. Met fabrieksprodukten is het goed werken (mits je de goede merken uitzoekt) en er is heel wat keus. Van kant en klaar maaltijden en soepen via vlees, vis, groente en salades naar desserts: pannenkoeken, puddingen, zoete sausen, enz.! Toch moet men met een *fabrieksprodukt* iets doen! Al was het maar om er een tikkeltje persoonlijke kookkunst aan te geven.”

Campbell's soup can van Andy Warhol

Voorbeeld, p. 131: Haaievinnensoep: “Koop een pakje haaievinnensoep en leng dit aan met 1 liter vis- of vleesbouillon.”⁵

Of Mooy, *Apart en lekker* uit 1966): “Het kan natuurlijk voorkomen, dat er niet genoeg tijd is om soep zelf klaar te maken, terwijl U toch graag de maaltijd met soep wilt beginnen. Zoek dan gerust eens Uw toevlucht bij de vele goede kant-en-klaar soepen die in blikjes en pakjes verkrijgbaar zijn. Geef er een persoonlijke noot aan door er wat koffiemelk, gehakte tuinkruiden, gebakken brood of soepballetjes aan toe te voegen en er stokbrood of toast bij te geven.”⁶ Een beetje van Maggi, een beetje van jezelf, zal ik maar zeggen.

Tomaten en sardientjes

Nog in de zestiger jaren kwamen champignons bijna altijd uit (vaak heel mooie) blikjes, nu zijn ze bijna altijd

vers. Bij doperwtjes zien we het omgekeerde, die kennen we eigenlijk alleen nog maar uit blik. Of uit de diepvries, véél beter. Zelf zal ik niet snel een blik opentrekken, met twee uitzonderingen: tomaten in blik en sardientjes. Hoewel de Hollandse tomaat, die in Duitsland de *Wasserbombe* werd genoemd, de laatste jaren aanzienlijk in kwaliteit vooruit is gegaan, haalt hij het nog steeds niet bij door de zuidelijke zongerijpte tomaat uit, meestal, Italië. Die zitten in die blikken. En ze zijn nog voor je ontveld ook. En sardientjes, ach sardientjes... Een van mijn vroegste eetherinneringen, van niet lang na de Hongerwinter. Hoe ze daar in die geurige olie lagen te blinken. Wina Born vertelt in haar *Culinaire Herinneringen*⁷ dat ze die, in hun geopende blikje, als voorgerecht geserveerd kreeg in een gerenommeerd restaurant. U weet vast nog wel dat de blikjes geleverd werden met een sleuteltje, en dat openen héél vaak

Een van mijn mooiste blikjes. Te mooi om open te maken.

misging. Tijdens een oefening in dienst kregen we een blikje sardientjes als noodrantsoen, en ja hoor, het opendraaien ging weer eens grandioos mis, het lipje waar je het sleuteltje over heen moest schuiven brak onmiddellijk af. Wat een frustratie! Wat had ik een zin in die visjes. Ik wist niks beters te

Blikopener in bezit van Madzy Koudstaal, gekocht op een markt in Barcelona

verzinnen dan het blikje te lijf te gaan met mijn bajonet. Maar ik kreeg het open! Tegenwoordig hebben de meeste blikjes en blikken een treksluiting.

Wat een verbetering.

Wat noodrantsoenen betreft: niet alleen Napoleon profiteerde van de uitvinding van gesteriliseerd voedsel voor zijn militaire expedities, eerst in glas, later dus in blik. In oorlogen was ingeblikt voedsel niet meer weg te denken; zo consumeerden de geallieerde troepen tijdens de Tweede Wereldoorlog *vijftig miljoen* blikjes Spam⁸, ingeblikt varkensvlees. Bij ons kwam dat product later, in een iets andere samenstelling, op de markt als Smac. U herinnert zich de blikjes vast nog wel. Ze heetten ook wel Luncheon Meat. En moesten open gemaakt worden met zo'n vermaledijde sleuteltje. ■

Noten

1. Manden, Mej. A.C. (directrice van de Haagsche Kookschool) (1903). *Recepten van de Haagsche Kookschool*; 16e dr. (1e dr. 1895). 's-Gravenhage: z.n.
2. John Muller (z.j.). *Het Literair Eetboek; een culinaire bloemlezing uit de wereldliteratuur verzameld door John Muller +25 literaire recepten van Berthe Meijer en een hors-d'oeuvre van Maarten 't Hart*. (voorwoord 1985). Z.p: Bijenkorf.
3. Kuypers, Eric de (1992). *Grand Hotel Solitude; taferelen uit de adolescentiejaren*. (2e dr) Nijmegen: Sun, p. 166.
4. *Geschiedenis van de Nederlandse Keuken*. Amsterdam: AmboAnthos, p. 371.
5. Holthausen, Henriette (1970). *Culinaire Capriolen*. 's-Gravenhage/Rotterdam; Nijgh & Van Ditmar.
6. Mooy, C (1966). *Apart en lekker*. (deel 3 van *Huishoudpockets voor de vrouw*). Amsterdam: VIVO.
7. Born, Wina (1999). *Culinaire Herinneringen*. Utrecht: Het Spectrum.
8. Nissenson, Marilyn & Susan Jones (1991). *Het Alomtegenwoordige Varken*. (Nederlandse editie van *The Ubiquitous Porc* vert. Trudie Wiers). Keulen: Kömemaan

EEN PRETTIG GESPREK MET FRANS WILLEMSSEN

Interview met Frans Willemsen, de bevlogen hoofdredacteur van de *deUitdienstbode*

♦♦ door Henriëtte Ritter

Hoe neem je een interview af ten tijde van een 'intelligente lockdown'? Dat was de uitdaging waar ik voor stond toen ik weer moest gaan nadenken over deze rubriek voor het nummer dat u nu onder ogen heeft. Al onze leden horen bij de categorie 'kwetsbare ouderen' en ik kon mij goed voorstellen dat zij niet zaten te wachten op het risicovolle bezoek van een interviewster. De eigentijdse oplossingen, Zoom, Face Time, leken mij ook geen goed idee: mijn generatiegenoten, met inbegrip van mijzelf, zijn daar toch niet zo handig mee en ik zag het geklungel en de paniek al voor mij! Nee, de tijd was er niet naar om open te staan voor de buitenwereld. Ik moest dicht bij huis blijven; mijn aandacht en nieuwsgierigheid naar binnen richten, naar de redactie van het blad van de Kring van UvA-senioren waar ik deel van uitmaak; ik besloot aan onze hoofdredacteur, Frans Willemsen, te vragen of hij mijn gesprekspartner wilde zijn.

Daarmee waren de obstakels die het interview bemoeilijkten niet van de baan. Na wat heen en weer te hebben gebeld en geappt besloten wij het er maar op te wagen: het gesprek zou op de vereiste anderhalve meter van elkaar in de tuin van Frans plaats vinden. ►

Frans bij een lezing over oude kookboeken bij de Bijzondere Collecties

Het was een gênant stralende middag in april. Zo'n dag waarop iedereen als vanzelfsprekend het huis zou willen verlaten om zich te koesteren in de zon op een terrasje in de stad of op een grasveld aan de waterkant. Nu waren de straten nagenoeg verlaten en hing er een onzichtbare dreiging in de lucht. Ik belde gauw aan. Na verloop van tijd zwaaide de deur open; Frans deinsde terug zodat ik veilig het halletje kon betreden. Mijn gastheer op voorgeschreven afstand volgend, keek ik schichtig om mij heen: ik passeerde een stemmige studeerkamer waar, zo zag ik in de gauwigheid, overal snuisterijen waren uitgesteld en grote, donkere, goedgevulde boekenkasten langs de wanden stonden. Wat zou ik graag even een blik hebben geworpen op de boeken die daarin stonden! Maar nee, ik moest zo snel mogelijk naar de veilige tuin waar Frans al tussen de uitbundige bloeiende struiken op mij zat te wachten. Wij gingen gauw van start.

'Ik ken je nu al een paar jaar Frans, maar ik heb nog steeds geen goed overzicht van je levensloop. Je komt toch uit een Rotterdams, katholiek, gezin dat zeer kinderrijk is?'

'Dat kun je wel zeggen! Wij waren met ons vijftien thuis! In zo'n groot katholiek gezin is er vaak een kind bestemd voor de kerk. En dat was ik. Ik had al een paar keer kenbaar gemaakt missionaris in Afrika te willen worden. Dat leek mij geweldig! Het verkondigen van het Woord van God was voor mij van ondergeschikt belang: ik zocht het avontuur, maar ik was wel bang voor leeuwen en vooral slangen! Mijn vader (die als boekhouder bij een Amerikaans-Joodse huidenhandel werkte en daar langzaam opklom tot personeelsdirecteur), riep mij af en toe bij zich op zijn kamer. Dat was voor mij een zeer indrukwekkend moment. Hij keek mij dan indringend aan om mij steeds dezelfde vraag te stellen: "Frans wil je nog priester worden?" Eigenlijk was het geen vraag maar een bevel.'

Frans werd naar het Klein Seminarie gestuurd, het Juvenaat in Bergen op Zoom. Maar toen de puberteit intrad, realiseerde Frans zich dat hij daar niet op zijn plaatst was.

'De hormonen gierden door mijn lijf. Bovendien had ik een ernstig conflict met de tucht prefect van de school die mij veel te vrijgevochten en te brutaal vond. Het was overigens niet alleen maar kommer en kwel op die school: ik kreeg celloles met het idee om uiteindelijk in het schoolorkest te komen en had een kamertje tot mijn beschikking om te oefenen. Daar organiseerde ik stiekem bijeenkomsten met een aantal jongens met wie ik een soort geheim genootschap vormde. Wij rookten en verstopten onze peuken, samen met briefjes waarop onze schuilnamen stonden, in een blikken sigarettendoosje. Niet zo lang geleden is dat bijna mythische blikje weer opgedoken: een

Goedgevulde boekenkasten en snuisterijen

van die 'gang'leden, die in Zuid-Afrika woonde, had het meegebracht toen hij hier op bezoek was.'

'Waar heb je de middelbare school afgemaakt?'

'Na het Juvenaat, dat een gymnasium was, koos ik ervoor om mijn schoolopleiding voort te zetten op de HBS-A te Rotterdam, mijn geboortestad. Die school deed aan 'co-educatie', gemengd onderwijs, en ik wilde meisjes om mij heen! Bovendien zat mijn neef en beste vriend ook op die school. Tijdens die HBS-periode was ik meer met

buitenschoolse activiteiten bezig dan met de lesstof: ik was hoofdredacteur van het schoolblad, oprichter van een interscolaire vereniging, voorzitter van de Rotterdamse Schoolpersorganisatie, en ga zo maar door. Na mijn eindexamen was ik de twintig gepasseerd en moest ik in dienst.'

Voor Frans die sinds het Juvenaat allergisch was voor iedere vorm van autoritarisme, was die diensttijd niet de meest plezierige periode van zijn leven: 'Al schopte ik het tot sergeant, een rang die ik niet zomaar kreeg!'. En Frans

vertelde alsof hij het weer herbeleefde over de zware opleiding in Vught tijdens een barre winter waarin de affuiten van de mitrailleurs vastvroren en de gecondenseerde melk van het rantsoen veranderde in ijs dat door de soldaten werd opgelepeld. Ik was gefascineerd en merkte niet eens dat Ank (de echtgenote van Frans) ons tot op anderhalve meter was genaderd om te vragen of wij niet erg dorstig waren geworden! Door die vraag werd ik mij ervan bewust dat de middag alweer grotendeels voorbij was en dat wij wat tempo moesten maken!

'Vertel mij over je studietijd Frans. Je ging Neerlandistiek studeren?'

'Ja. Ik hield van schrijven en was van plan om journalist te worden. De school voor journalistiek bestond toen nog niet; het lag voor de hand dat ik voor een studie Nederlandse taal en letterkunde koos. Omdat ik het gymnasium niet had afgemaakt, werd het een opleiding MO-A aan de UvA. ►

Mijn ouders waren het er niet mee eens, dus moest ik het begin van mijn studie zelf betalen van het sergeantensalaris dat ik opzij had gelegd. Dat viel niet mee. Na het betalen van het collegegeld, de aanschaf van het driedelige letterkundig handboek Knuveler en van een driedelig herenkostuum, was het geld op! Ik heb toen gauw zowel Knuveler als het kostuum weer verkocht! En ik ging als koksmaatje werken in de keuken van de Bijenkorf.’

Frans deed acht jaar over zijn studie. ‘Dat lijkt een lange tijd, maar ik had geen beurs en moest erbij werken; bovendien haalde ik in die periode vier diploma’s: mijn MO-A, mijn MO-B, mijn kandidaats en mijn doctoraal. Tussen die twee laatste examens was ik lid van de staf taalbeheersing. Een slangenkuil! Ik was er binnen een jaar weer weg!’

Na zijn studie overwoog Frans om de wetenschap in te gaan. ‘Voor mijn MO-B scriptie, over Mariken van Nimwegen, kreeg ik een 10 en het werkstuk mondde uit in een publicatie. Mijn doctoraalscriptie (over een interdisciplinair onderwerp, taal en kennistheorie), was mij een cum laude toegezegd maar dat predicaat liep ik mis doordat de juiste bul niet aanwezig bleek te zijn op de uitreiking en professor Stuiveling het niet nodig vond om die fout te herstellen. Ik wilde onderzoek doen en schrijven. Ik was erg van de XVIIIe eeuw gaan houden en had mij graag in die periode verder verdiept. Maar ik heb van huis uit een diep sociaal bewustzijn meegekregen, dat kennelijk sterker was dan mijn drang naar wetenschap, want ik ben gaan werken aan de Sociale Academie te Den Haag. Daar heb ik zes jaar onderwijs gegeven. Toen ik begon, had ik het theoretisch hoog in de bol en stelde onrealistische eisen aan mijn studenten. Ik deed mijn best om het niveau van de opleiding op te krikken, maar stuitte op de laksheid van collega’s die het allemaal wel best vonden. Het was midden in de jaren ‘70 en er heerste een losse sfeer: de tentamens en toetsen waren afgeschaft; er was geen enkele vorm van beoordeling!’

Ondanks zijn uitgesproken linkse sympathieën, zijn drang naar vrijheid en sociale gerechtigheid, ging dit Frans te ver. In zijn studietijd had hij een rol gespeeld in de democratisering van de UvA, hij had massavergaderingen voorgezeten, maar hij had vooral ook liefde voor zijn vak. En dat vak kwam op de Sociale Academie in het gedrang.

Frans nam ontslag, scheidde van zijn vrouw waarna zij hun huis verkochten. Het was het einde van zijn Haagse periode

Nadat ik een paar functies op het Maagdenhuis had gehad, vroeg Ruud Bleijerveld mij een nieuw personeelsblad op te zetten voor alle diensten van de universiteit.

Tijdens de HBS-periode was ik vooral met buitenschoolse activiteiten bezig zoals: hoofdredacteur van het schoolblad, oprichter van een interscolaire vereniging, voorzitter van de Rotterdamse Schoolpersorganisatie, etc.

waarin hij behalve lesgeven aan de Sociale Academie, samenwoonde met zijn eerste vrouw en op de motor reizen maakte naar Zuid-Europese landen. Hij was weer vrijgezel en besloot terug te keren naar Amsterdam de stad waar hij zich thuis voelde. In een prachtig statig bedrijfspand dat was omgebouwd in een serie appartementen, huurde hij zeven jaar lang de vroegere badkamer.

‘Ik droomde van een grote reis door Amerika en Mexico. Via een contactadvertentie ontmoette ik het nichtje van de biograaf van Kerouac. Zij bleek toevallig ook nog eens bij mij om de hoek te wonen. Wij hebben een fantastische reis door Noord-Amerika en Mexico gemaakt die ik helaas na twee maanden moest afbreken omdat ik hernia kreeg.’

Na wat los-vaste baantjes (waaronder het runnen van een restaurant op Bickerseiland samen met twee compagnons), ontmoette Frans op een feestje het nieuwe hoofd van het bureau Opleiding, Training en Mobiliteit (OTM) van de UvA. Het klikte en Frans werd gevraagd te solliciteren voor een baan op die afdeling.

‘Het ging eigenlijk om een tijdelijke aanstelling voor een jaar, maar toen het puntje bij het paaltje kwam, bleek ik een aanstellingsbrief te hebben waarin stond vermeld dat ik was aangenomen met uitzicht op een vaste aanstelling.’

‘Een van mijn collega’s bij de opleiding Frans heeft daar ook gewerkt. Bestaat dat bureau nog?’

‘Nee dat is inmiddels opgeheven. Na een paar functies op het Maagdenhuis werd ik op een dag benaderd door Ruud. “Je schreef aardige stukjes in het vroegere personeelsblad maar dat bestaat jammer genoeg niet meer. Voel je ervoor om een nieuw personeelsblad op te zetten?” Die opdracht was mij uit het hart gegrepen!’

‘Om wat voor een soort blad ging het?’

‘Het was een in zwart-wit uitgevoerd, papieren blad voor alle diensten van de universiteit. Ik moest een achtkoppige redactie uit de grond stampen en er werd mij gevraagd om een personeelsvereniging op te richten. Die is er nooit gekomen. Ik had mijn licht opgestoken bij de VU waar ze wel zo’n vereniging hadden gehad, maar daar maakte maar een heel klein deel van het personeel gebruik van en dan met name het bestbetaalde deel. Wel organiseerde ik excursies en ►

een groot personeelsfeest, het gedenkwaardige Midzomernachtfeest dat ondanks de draconische bezuinigingen toch kon doorgaan. Het werd een klapper!

Het vervroegde uittreden van Frans was ook weer aanleiding voor een groot feest. Frans kijkt daar met plezier op terug: Kees Piena speelde op dat afscheid de rol van Sinterklaas, een verwijzing naar de Sinterklaasvieringen die Frans ook weer had ingevoerd.

‘Na mijn vertrek vroeg Ruud of ik de redactie van de *deUitdienstbode* waar Ton Dujardin de eerste hoofdredacteur van was, wilde komen versterken. Toen ik na het vertrek van Ton de nieuwe hoofdredacteur werd, zat ik alleen

met Madzy in de redactie, en moest het blad uit het slop worden getrokken. Dat is mij gelukt. Wij hebben een goed lopende redactie en veel positieve reacties van onze lezers! Ach. Op de valreep ben ik dan toch een soort van journalist-schrijver geworden! Wat ik altijd al had gewild!’

Het interview was ten einde. Ank zette ons nog heerlijke kaasblokjes en andere hartige versnaperingen voor waarna het tijd werd om te vertrekken. Ik had alleen nog een brandende vraag die tijdens het hele interview door mijn hoofd spookte:

‘Hoe gaat het verder met je, Frans? Je hebt nu bijna zes jaar geleden te horen gekregen dat je een ongeneselijke ziekte hebt.’

‘Op het moment gaat het niet eens zo slecht, ik heb véél slechtere periodes gehad. Een paar keer heb ik het hoofdredacteurschap neer moeten leggen, wat Kees Piena uitstekend heeft opgevangen. Maar het is en blijft een ongeneselijke ziekte...’

‘Akelig. Ik hoop dat je nog een flinke tijd onze hoofdredacteur mag blijven.’

‘Dat hoop ik ook.’

‘Neem je de volgende vergadering weer lekkere koeken mee?’, vroeg ik bij de deur. ‘Als wij dan mogen vergaderen!’ was het antwoord, waardoor ik weer met mijn neus op de algehele benarde situatie werd gedrukt die ik even tijdens het bezoek was vergeten. ■

HET GETAL 70, 75, 80?

♦ door Frans Willemsen

Op 15 mei van dit jaar drukte de *Volkscrant* een essay van de Franse schrijver Michel Houellebecq af waaruit ik het volgende citeer: “Een ander cijfer dat deze weken heel belangrijk is geworden, is de leeftijd van de zieken. Tot wanneer moeten ze worden gereanimeerd en behandeld? Dat hangt tegenwoordig kennelijk af van de vraag waar op de wereld je woont; maar nog nooit was nog nooit zo kalmpjes onbeschaamd het feit verwoord dat mensenlevens niet altijd en overal dezelfde waarde hebben; dat je vanaf een bepaalde leeftijd (70, 75, 80?) eigenlijk al een beetje dood bent.”

De Franse schrijver Michel Houellebecq

Houellebecq misschien helemaal niet, wel dat ‘nog nooit’ (pseudohistoriciteit!) ‘zo kalmpjes onbeschaamd het feit wordt verwoord dat mensenlevens niet altijd en overal dezelfde waarde hebben’. Dus niet dat mensenlevens niet altijd en overal dezelfde waarde hebben, maar dat het zo onbeschaamd kalmpjes wordt verwoord. Maar door wie wordt ‘het feit’ verwoord? En wat heeft dat ‘feit’ te maken met de vraag waar op de wereld je woont? Ik vind dit een gevalletje van grote stappen, snel thuis.

Ik ben altijd zeer op mijn hoede als ik het woord *tegenwoordig* hoor of lees. Meestal, of in ieder geval heel vaak, is er sprake van wat ik noem: pseudohistoriciteit. Hetzelfde geldt voor die uitdrukking ‘deze weken’, in de eerste zin. Zou het echt zo zijn dat er vóór ‘deze weken’ de vraag naar de leeftijd van patiënten nooit werd gesteld als het erom ging of ze verder behandeld zouden moeten worden? Ik geloof er niks van. Maar dat bedoelt

Ik denk dat altijd al mensenlevens een verschillende waarde zijn toegekend. Ik hoef maar naar de slavernij te verwijzen, of naar racisme in het algemeen. Maar wellicht heeft Houellebecq gelijk en is het nog nooit zo onbeschaamd verwoord. Maar dan wil ik wel graag weten wie er zo onbeschaamd is geweest. En, nog belangrijker, of, en waar, de grens van 70, 75 of 80 officieel wordt gehanteerd bij de vraag of er verder behandeld moet worden. Dat zou ik als 78-jarige toch wel graag willen weten.

'Veel' in corona-tijd

Corona-tijd heeft veel: er zijn verschrikkelijk veel doden en heel veel mensen worden ernstig ziek, er zijn prachtige initiatieven van saamhorigheid en er zijn ontzettend veel zaken waar een mens, zeker ik, zich aan kan ergeren. Gelukkig heb ik dan deze rubriek om mij af te reageren.

Er moet meer geklapt worden voor jongeren

Neem nou dat gedoe met jongeren. In *de Volkskrant* las ik een paar weken geleden een ingezonden brief van iemand die jong, maar vooral heel dom, was. Hij betoogde dat het misschien wel goed was om voor alle mensen in de zorg te klappen, maar er moest op z'n minst nog meer geklapt worden voor de jongeren. Want zij waren volgens de brievenenschrijver degenen die het meest van de crisis te lijden hadden, dan wel te lijden zouden krijgen. Het is werkelijk absurd de totale groep jongeren te vergelijken met de mensen in de zorg die zich uit de naad werken en daarbij ook nog een behoorlijk risico lopen op besmetting. Bovendien maakt de schrijver de fout, die ook bij ouderen en andere groepen wordt gemaakt, niet aan te geven over welke jongeren hij het heeft en te doen alsof ieder die jong is gelijk is aan alle andere jongeren. En dat is natuurlijk niet zo. Uiteraard ben je jong als je 7 jaar bent, maar dat ben je ook nog als je 30 bent en is er niet een groot verschil tussen een jongere die een baan heeft of een jongere die nog een opleiding volgt (en wat voor opleiding) en maakt het niet uit of iemand nog thuis woont of inmiddels vrouw en kinderen heeft? Natuurlijk maakt dat allemaal heel veel verschil, waardoor zo'n oproep eigenlijk nergens over gaat.

Voor bepaalde groepen jongeren zullen de gevolgen zeker heftig zijn, maar dat geldt ook voor bepaalde groepen ouderen en bepaalde andere groepen (bijvoorbeeld café- en restaurant-eigenaars). Bovendien weet niemand nog hoe de situatie zich verder zal ontwikkelen. Als bijvoorbeeld straks alle mensen boven de 80 overleden zijn, pakt het pensioenstelsel voor jongeren gunstiger uit. Niet dat ik denk dat dat gebeurt, maar zeker weten doet niemand het.

Onvoldoende rekening met jongeren?

Niet lang daarna zag ik in talkshow "M" een aantal jongeren die erover klaagden dat er bij de maatregelen om het virus te bestrijden en de (economische) gevolgen te beperken onvoldoende met hen rekening werd gehouden. Zij werden niet gehoord en hadden geen stem bij de besluitvorming in tegenstelling tot bijvoorbeeld ouderen. Zij werden in hun oordeel behoorlijk gevoed door mevrouw M, die probeerde een revolutie (Rutte had dat woord ongelukkig gebruikt) van jongeren in gang te zetten. Terwijl ik met stijgende verbazing keek, dacht ik de hele tijd van welke planeet komen die mensen? Zouden ze echt niet weten dat er politieke partijen zijn en dat je vanaf je achttiende kiesrecht hebt en

gekozen kan worden tot volksvertegenwoordiger? Dat laatste kan je beter niet proberen bij een specifieke ouderenpartij, maar de meeste andere partijen zijn blij met jonge leden en hebben veelal een jongerenafdeling. Je stem laten horen is dus niet zo moeilijk, maar je moet er wel wat moeite voor doen. Maar misschien is dat te veel gevraagd en is hard en veel klagen in de media een stuk gemakkelijker. Nog even kwam het argument langs dat er veel meer ouderen zijn dan jongeren en dat je daardoor bij bestaande organisaties en overlegstructuren als jongeren geen kans maakt te worden gehoord. Maar dat klopt niet en is meer demagogie dan demografie (ik heb heel snel in aantal grafieken van de overheid gekeken): in de leeftijdsgroep van 18 tot 33 jaar zijn er meer mensen dan in de leeftijdsgroep 65 tot 80 jaar.

Uiteraard moeten in een democratie alle belangen mee worden gewogen en zeker ook die van jongeren, want zij hebben meer toekomst dan wij. Maar zij hebben ook net zo veel rechten en het zou mooi zijn als ze daar ook gebruik van zouden maken. Dat is in hun belang, maar ook in die van ons, want dan komen groepen van verschillende leeftijd niet tegenover elkaar te staan. Bovendien zou het ook prettig zijn als jongeren zich wat meer realiseren dat zij het heel, heel veel beter hebben dan hun (groot)ouders op dezelfde leeftijd. Die moesten na menige crisis in hun leven (waaronder wereldoorlogen en depressies) alles in het werk stellen om er bovenop te komen. Dat dat hun is gelukt is bewonderenswaardig en heeft ook de meeste jongeren heel veel goeds gebracht. Dus jongelui klaag niet over anderen, maar zet straks jullie jonge schouders onder de opbouw van jullie toekomst, daar hebben jullie ons gelukkig niet meer voor nodig. Maar "zo kan-ie wel weer". ■

Klacht van jongeren: bij de maatregelen ter bestrijding van het virus en het beperken van de (economische) gevolgen wordt te weinig rekening met ons gehouden.

Jazz in de werkkamer: Wendelien Schönfeld portretteerde Joop Goudsblom

♦ door Marian Schilder

Het bericht van het overlijden van Joop Goudsblom bracht bij mij in herinnering een portret dat ik van hem had gezien op een tentoonstelling in Loods 6, aan de KNSM-laan in Amsterdam. Dat was in 2017. Toen al intrigeerde mij de vraag van wie het initiatief tot dit portret kwam en nu wilde ik wel weten waar het portret zich nu zou bevinden. Een catalogus van de tentoonstelling had ik niet, maar aanknopingspunten boden de website van de maker.

Wendelien Schönfeld

De in Amsterdam wonende en werkende Wendelien Schönfeld (1950)¹geniet bij kenners vooral faam door een zekere virtuositeit in het maken van houtsnedes. Zij maakt deel uit van een hechte kunstenaarsgroep, onder wie de schilder Paul Gorter (aan wiens multiperspectivistische manier van werken zij zich schatplichtig voelt). Naast houtsnedes maakt ze ook tekeningen, gouaches en ruimtelijke beelden; het portret van Goudsblom is een olieverf op doek, geschilderd in 2015.

Aanleiding voor de tentoonstelling in Loods 6 was het 25-jarig jubileum van het Nederlands Portretschap, waarvan Schönfeld deel uitmaakt. Vanwege het thema 'Knappe Koppen' had zij Goudsblom benaderd om hem te mogen portretteren. Zij kende hem via een zus van zijn vrouw en zij zagen én spraken elkaar op verjaardagsfeestjes; ze vonden elkaar, mogelijk vanwege beider (enigszins) gereserveerde aard. Al decennia eerder had Schönfeld zijn twee kinderen geportretteerd.²

Het portret kwam tot stand in zeven sessies van drie uur. Van tevoren had ze er maximaal tien aangekondigd, ervan uitgaand dat tijd voor hem kostbaar was. Het portret is (nog) eigendom van de kunstenaar.³

Geleerdenportret

In het genre van het geleerdenportret – waarbinnen dit schilderij gezien de aanleiding te plaatsen is – vind ik dat er bijzondere accenten zijn gelegd. Prototypes van het geleerdenportret zijn dat van een lezende Erasmus door Holbein of een heilige Hieronymus (op zijn beurt weer prototype van een geleerde) die in de Bijbel leest. Boeken dus als belangrijke attributen. Vanaf eind negentiende eeuw werden geleerden actiever afgebeeld, schrijvend of anderszins aan het werk, in een laboratorium of werkkamer, vaak gestoffeerd met boeken. Maar terwijl het huis van Goudsblom

Prof. dr. Joop Goudsblom (1932-2020), door Wendelien Schönfeld (2015), olieverf op doek, 70 x 90 cm

en ook zijn werkkamer vol met boeken stonden, is er geen boek op dit schilderij te zien. Wel een verzameling cd's, staand tegen de vensterbank en liggend daarvoor in keurige stapeltjes. Jazz en pop, volgens Schönfeld. Zowel tijdens zijn studie als later was Goudsblom in Amerika geweest en leerde hij de jazz kennen. Later ging hij met zijn zoon ook altijd nieuwe jazz- of popmuziek kopen. In zijn werkkamer is Goudsblom afgebeeld te midden van twee bureaus, ten voeten uit, zittend met zijn armen wat krampachtig over elkaar. Het voorste bureau (ongetwijfeld het oudste) met lichtinval vanaf de linkerkant, waaraan hij met pen (of potlood? – er is ook een puntenslijper te zien –) zal hebben geschreven; het andere bureau achter zijn rug, met printer en laptop. Via dat bureau moet hij zijn werk publiek hebben gemaakt, via hetzelfde bureau moet ook de wereld bij hem zijn binnengekomen. Dat gebeurde ook door de weerspiegeling van de glazen bol op het voorste bureau, een cadeau van zijn echtgenote, op de betekenis waarvan Schönfeld mij attendeerde. Op het smalle wandje tussen de vensters hangt een portret van Menno ter Braak (met poes). Diens beschouwingen over *Über den Prozess der Zivilisation* van Norbert Elias hadden Goudsblom in hoge mate geïnspireerd. Door zijn werk wordt Goudsblom zelf nu beschouwd als een van de belangrijkste grondleggers van de Amsterdamse school voor sociologie.

Bij elkaar een goed doordachte visualisatie van prof. dr. Joop Goudsblom door Wendelien Schönfeld. ■

Noten:

1. Schönfeld, Wendelien (2015). 'Schilderijen'. Wendelien Schönfeld-Home. [http://wendelienschonfeld.nl] (28-06-2020).
2. Zie de twee portretjes op een boekenplank, rechts achter Goudsblom, op een foto van Maurice Boyer (1997) bij de necrologie van Goudsblom door Abram de Swaan, NRC 28 & 29 maart 2020.
3. Wendelien Schönfeld had voor de jubileumtentoonstelling ook een portret van Henk van Os ingebracht, geschilderd in opdracht van de Universiteit van Amsterdam.

Ontvangst Vietnamese delegatie in Senaatskamer (OMP). In het midden met baard Secretaris Buitenland Van Tongeren met naast hem met snor wethouder Rudi van der Velde. Rechts onder Jaap de Haas, voorzitter Medisch Comité Nederland-Vietnam.

Corona Amsterdam en Vietnam

Mei 1973. Onder de portretten van illustere geleerden van de Universiteit van Amsterdam ontving de UvA een delegatie uit Noord-Vietnam. De aanleiding: Amsterdam helpt Hanoi en dus helpt ook de UvA de zusterinstelling in dat land. De actie was een reactie op de Kerstbombardementen van 1972. Zevenenzeventig jaar later heeft Vietnam geen hulp van dit type meer nodig. 'Vietnam' raakt nog altijd een gevoelige snaar, deels uit nostalgie, deels uit jeugdsentiment. Er zijn nog steeds relatief veel Vietnamese studenten en onderzoekers verbonden aan de UvA.

Voor veel Nederlanders is Vietnam nu vooral vakantieland. Wel met code oranje. Praktisch geen woord over de vraag hoe Vietnam tot nu toe de coronapandemie heeft bestreden: minder dan 300 geregistreerde ziektegevallen en nul doden. Eind februari publiceerde een groep Vietnamese medici in het gezaghebbende *The New England Journal of Medicine* de resultaten van een onderzoek naar de eerste infectie van een man die vanuit Wuhan was gereisd om zijn zoon in Vietnam te ontmoeten. De regering in Hanoi krijgt vanuit de hele wereld lof toegezwaid voor haar kordate coronabestrijding.

Een verklaring blijft achterwege. Op een enkel geval na heeft geen Nederlandse krant iets daarover gerapporteerd, laat staan vragen gesteld. Niemand op de UvA is op het idee gekomen de casus Vietnam eens te onderzoeken. Waarom eigenlijk niet?, vraag je je af. Het sturen van een onderzoeksgroepje van virologen en gedragswetenschappers naar Vietnam om daar de reactie op Covid-19 eens van dichtbij te bekijken zou toch hebben gepast als voorbereiding op een prestigieuze EU-beurs? Een vergelijking met Zuid-Korea zou ook helpen, maar voor dat land bestaat evenmin veel aandacht. ■

door Kees Piena

Droef, ontroerend, maar soms ook grappig

We leven in een bijzonder ingewikkelde tijd door wat ik maar even het (corona)virus zal noemen. Een tijd waarin we noodgedwongen al bijna drie maanden thuis zitten, met af en toe een uitstapje om boodschappen te doen of een stukje te fietsen of te wandelen. Maar veel meer kunnen we niet en we zitten als gepensioneerden bij wijze van spreken veel achter onze geraniums.

De door de overheid afgekondigde maatregelen hebben nogal wat consequenties voor diverse groepen in onze samenleving. Omdat dit echter een blad voor gepensioneerden is, zal ik mij in dit stukje tot deze groep beperken, waarbij ik niets wil afdoen aan de soms heftige gevolgen van de diverse maatregelen om het virus in te dammen voor andere mensen.

Wedstrijdje

Wat in de eerste plaats heel erg opvalt is dat eigenlijk niemand weet wat de beste maatregelen en oplossingen zijn om het virus de baas te worden. Gaat de anderhalvemetersamenleving werken, hebben mondkapjes zin en wie mag wie bezoeken? Wel is inmiddels duidelijk geworden dat er ook veel onzin wordt verteld en dat er nogal wat mensen zijn die de maatregelen zo wensen te interpreteren dat zij er zelf zo min mogelijk last van hebben. Daarnaast lijkt het er soms op of er een wedstrijdje tussen jongeren en ouderen aan de gang is wie het zwaarst wordt getroffen. In ieder geval staat inmiddels vast dat ouderen veel meer risico lopen aan het virus te overlijden en dat geldt nog meer voor ouderen met andere aandoeningen en ouderen in verzorg- of verpleeghuizen. Met name bij de laatste groep is het sterftecijfer schrikbarend hoog.

De pandemie heeft ook gevolgen die je soms niet direct verwacht. Hoewel ik hierboven al een paar keer het woord ouderen heb genoemd, is het voor mij altijd onduidelijk wat hieronder precies moet worden verstaan. Ben je oud als je 50+ bent (er is/was tenslotte een ouderenpartij die zo heet) of ben je oud als je met pensioen bent (ook als je met

vroegpensioen ging) of ben je pas oud als je je oud voelt. Hoewel ik zelf het meest voor het laatste criterium voel, is het niet bepaald objectief. En nu is er opeens een nieuw criterium, boven de 75 behoort je tot de groep, waarvan je alleen al op basis van leeftijd verhoogd risico loopt om aan het virus te overlijden. In kranten,

**Wie zijn de ouderen:
als je 50+ bent, als je
gepensioneerd bent
of als je je oud voelt?
Er is nu een nieuw
criterium: 75+
dan ben je dus oud
ook al voel je
je goed.**

nieuwsuitzendingen en statistieken zijn dat nu de ouderen en dat is lekker duidelijk en niet leuk omdat ik zelf inmiddels 75+ ben. Maar nog niet super oud, want dat ben je boven de 80. Als je dan het virus krijgt, ben je volgens bovengenoemde media al bijna dood.

Grollen en grappen

Een ander gevolg is dat mensen hun onzekerheid afreageren door het maken van grollen en grappen. Dat gebeurt bij rampen vaak, maar opvallend is dat we dat inmiddels niet meer via het woord doen, maar via video. Al half maart kwamen de eerste grappen die betrekking hadden op de hamsterwoede:

een filmpje waarbij een toiletrol in de kluis werd opgeborgen, een dealer die geen drugs maar toiletrollen verkocht enz. Daarna kwamen de filmpjes over ouders die gek werden van hun in huis verblijvende kinderen en vervolgens filmpjes hoe mensen zich in quarantaine vermaken door het glas te heffen met hun spiegelbeeld of te dansen met zichzelf. Er waren heel veel leuke filmpjes bij, maar uiteraard ook minder geslaagde. Ontroerend was het filmpje waarin een Italiaanse staande op haar balkon (ondersteund door haar zoon met een kleine geluidsinstallatie) een aria voor haar (over)buren ten gehore brengt en daarna een ovatie krijgt.

Droef en ontroerend

En natuurlijk moeten de vele initiatieven om voor anderen te zorgen of naar hen om te kijken ook worden genoemd. Misschien waren we het bijna verleerd, maar opeens was het er weer. Ik zat nog in Portugal toen ik via een nieuwe buurtapp de vraag kreeg of er boodschappen moesten worden gedaan. Inmiddels houden we elkaar op de hoogte van ons wel en wee. Verwarmend waren ook alle initiatieven om mensen (veelal ouderen en/of zieken) die niet naar buiten konden of mochten een hart onder de riem te steken. Ik heb veel knutselwerkjes gezien met uitingen van liefde en vooral veel harten, zowel op kaarten als op straatcollages voor bejaarden en opa's en oma's. Beelden van raamvisites (de handen tegen elkaar, maar wel aan een verschillende kant van het glas) waren droef en ontroerend tegelijk. In het verzorgingstehuis van mijn zwager kon je zelfs met een hoogwerker voor het raam van je dierbare worden gehesen. Wie zou daar drie maanden geleden aan hebben gedacht?

We zijn inmiddels in een fase gekomen dat de maatregelen voorzichtig worden versoepeld. Er wordt langzaam wat meer mogelijk en dat is maar goed ook, want veel mensen kunnen inmiddels geen geraniums meer zien. ■

ENQUÊTE

door Frans Willemsen

Op 23 april is namens het bestuur van de Kring van UvA-senioren een enquête gehouden onder de leden. Met deze enquête is onderzocht hoe de leden de activiteiten ervaren, wat ze van de *deUitdienstbode* vinden en om te inventariseren welke wensen of verwachtingen de leden hebben. De enquête is verstuurd aan 474 leden. Na een herinnering op 12 mei hebben uiteindelijk 236 leden de enquête ingevuld, 48% van de leden, een uitzonderlijk hoog percentage. Hieronder een samenvatting van de belangrijkste resultaten.

Eerst de rapportcijfers. De leden waarden de kringactiviteiten met een 7.76 en de *deUitdienstbode* met een 7.74. Een fotofinish! Beide cijfers stemmen natuurlijk tot tevredenheid maar sporen ook aan tot nog grotere inspanning. Op naar de 10!

Dan wat andere cijfers. Van de leden is 48% vrouw en 52% man (ik rond alle percentages af). De gemiddelde leeftijd is 73 jaar. Van de leden bezoekt 79% 'wel eens' een kringactiviteit, van wie de helft tweemaal per jaar en er is een harde kern van 9% die vijf of meer activiteiten per jaar bezoekt. 34% van de leden geeft aan dat ze aan de lezingen de voorkeur geeft, 28% waardeert de excursies het meest, 21% het jaarlijkse concert door het Sweelinckorkorkest en de Kerstlunch wordt door 16% van de leden het hoogst gewaardeerd.

Mensen zijn lid geworden van de kring om allerlei redenen. Meest genoemd: om de contacten. Daarnaast: uit interesse voor ontwikkelingen in en buiten de UvA en ook voor de interessante lezingen en excursies. Een lid antwoordt: "Het lidmaatschap stelt mij onder andere in staat, via de uitstekend geredigeerde *deUitdienstbode* en het alumni-magazine *Spui* te lezen over personen en ontwikkelingen in relatie tot de UvA die mijn gevoel van verbondenheid met de oude werksituatie versterken."

92% van de leden is bekend met de *deUitdienstbode*. 36% van hen zegt alles te lezen, 48% leest enkele artikelen en 16% bladert het nummer snel door. Eén van de respondenten noemt de *deUitdienstbode* 'uitstekend geredigeerd'.

Op de vraag waarom de leden activiteiten bezoeken antwoordt één lid: "Om mijn 78-jarige hersenpan actief te houden" terwijl een ander lid kortweg antwoordt: "Daarom". Maar wat het meest genoemd wordt is het onderhouden of opdoen van contacten. Dat is ook de belangrijkste reden voor veel respondenten om lid te zijn van de kring.

Op de vraag waarom leden activiteiten niet bezoeken wordt het meest genoemd: uitgeloot, maar ook: ziekte, en: andere bezigheid. Eén lid antwoordt: "Soms voel ik me als oud-OBP'er niet helemaal thuis in het gezelschap", terwijl toch OBP-ers niet ondervertegenwoordigd zijn in het ledenbestand. Puntje van zorg voor het bestuur?

En de borrel waarmee kringactiviteiten wordt afgesloten? Wordt door de meeste leden erg gewaardeerd. Logisch, men is overwegend lid voor de contacten. De meest voorkomende reactie is: "Gezellig", waarbij die ene reactie: "Griezelig" door mij ook als gezellig wordt gelezen. Waarschijnlijk speelde het tekstverwerkingsprogramma van de desbetreffende respondent hem of haar parten. Vroeger heette zo iets het zetduiveltje.

Tenslotte wilde het bestuur graag weten of het tijdens de coronacrisis meer activiteiten zou moeten organiseren. 88% vindt dat niet nodig. Wel wordt onder andere de suggestie gedaan om lezingen online te organiseren. ■

Coronareces bij het Sweelinckorkest

door Margot Taal

Allerlei plezierige culturele activiteiten zijn afgelast wegens Covid-19. Zo ook het jaarlijkse zomerconcert van het Sweelinckorkest. Dit tot teleurstelling van de leden van de seniorenkring. Die verheugden zich erop te kunnen genieten van een fraai muzikaal programma en elkaar weer eens te zien. Maar evengoed tot teleurstelling van de orkestleden. Hun hele repetitiejaar staat in het teken van uitvoeringen. Dit jaar leefden ze ook toe naar een tournee dat deze zomer plaats zou vinden. Dat vertelt Jonne den Hond me, studente International Hotel Management, violiste in en bestuursvoorzitster van het Sweelinckorkest.

Taken

Met de komst van de pandemie, ziet haar taak er aanzienlijk anders uit dan die van vorige voorzitters. Normaliter zorgt het bestuur voor de tijdige aanwezigheid van de orkestleden tijdens de repetities, het contact met de dirigent, organiseert het concerten, regelt het de locaties voor concerten en repetities, en is het belast met publiciteit. Het voorzitterschap duurt één jaar, wat te kort is om al die taken op totaal eigen wijze vorm te geven. Vandaar dat veel van de vaste taken en procedures in protocollen zijn vervat. Hoe anders is dat nu! Plannen en voornemens staan op losse schroeven. Geplande concerten, gereserveerde repetities en oefenruimtes moeten worden afgezegd. Het bestuur moet daarvoor -grotendeels gedwongen- vooral improviseren en nieuwe oplossingen verzinnen.

Ontmoetingen

Dat de orkestleden elkaar niet langer wekelijks zien en met elkaar kunnen spelen, is wel het meest jammere van de lockdown, vindt Jonne. Voor het contact organiseert het bestuur nu een wekelijkse Zoom-meeting. Daar doen per week zo'n beetje dertig orkestleden aan mee. Het is plezierig om elkaar weer met enige regelmaat te zien -zij het in een uitsnede- en er wordt naar hartenlust gekletst. Halverwege de maand mei konden orkestleden de cd van het laatste optreden kopen. Koekjes en limonade stonden bij een van de orkestleden voor de deur, van waaruit de cd's overhandigd werden. Dat bood tevens een mooie gelegenheid weer eens een glimp van mede-orkestleden op te vangen.

Samen repeteren

Samen online repeteren is van heel andere orde. Kan veel kantoor- en bedrijfswerk online voortgang vinden, samen online een concertprogramma instuderen is bijkans onmogelijk. Zeker met een bezetting van zo'n tachtig musici. Extra pijnlijk is de lockdown voor twee leden die tot het orkest waren toegetreden in de week voordat de maatregelen

Jonne den Hond spreekt ons in 2019 toe tijdens het jaarlijkse concert voor onze kring.

van kracht werden. Die hebben tot nu toe nog nooit gezamenlijk met het orkest gespeeld.

En dat terwijl het gezamenlijk naar een uitvoering toewerken de motor vormt achter de repetities. Valt zo'n doel weg, dan daalt de motivatie van orkestleden om hun partij in te studeren en door te nemen.

Maar ook andere projecten dan een zaaluitvoering kunnen in tijden van nood deze rol vervullen, heeft het bestuur bedacht. Naar Jonnes zeggen bedoeld om heel even het vuurtje aan te wakkeren. Sinds begin juni staat dan ook op de Facebookpagina van het orkest (<https://www.facebook.com/Sweelinckorkest/>) een filmpje waarin de orkestleden ieder vanuit de eigen woonkamer een stukje van het derde deel van Mahler symfonie nr. 1 spelen. De dirigent (cellist) heeft een bandje opgenomen waarin tempo en ritme duidelijk te horen zijn. Orkestleden horen dit ieder afzonderlijk op hun koptelefoon, terwijl ze hun eigen aandeel gelijktijdig kunnen meestrijken, -blazen of -slaan. De synchronisatie wordt zodoende geoptimaliseerd. Elk van de strijkers, blazers of percussionisten heeft zijn of haar insteek in Mahler 1 op smartphone of computer opgenomen. Waarna één van de orkestleden de afzonderlijke bijdragen aan elkaar gekoppeld heeft. Met als resultaat het gepubliceerde filmpje.

Plannen voor de toekomst

Het zomerconcert en de tournee worden nu uitgesteld. Wat vooral een tegenvaller is voor orkestleden die in het laatste jaar van hun studie zitten. Voor hen worden oplossingen gezocht in het komende seizoen. Bijvoorbeeld meedoen voor (nog) één project en invallen bij ziekte en andersoortige afwezigheid.

Een update van de plannen, besluiten en overwegingen van het bestuur worden wekelijks per mail gedeeld met de orkestleden. Zo gaat het bestuur er bijvoorbeeld van uit dat vanaf september wel gezamenlijke sectie-repetities kunnen worden gehouden, violen met elkaar, houtblazers, koperblazers en zo meer. Op gepaste afstand van elkaar en van de dirigent, dat wel. In de regel repeteert het orkest in de Singelkerk. De kosten stelt voor de komende tijden meerdere repetitieruimtes ter beschikking, zoals de predikantenkamer.

Wie weet wat een versoepeling in juli allemaal teweegbrengt. Misschien ergens in Amsterdam met z'n allen buiten zitten, misschien een kamermuziekavond. Ook het repetitieseizoen -ook al is dat nog zo ongewoon verlopen- moet toch worden afgesloten? Bovendien moet het 'oude' bestuur aftreden en een nieuw bestuur opstarten. Na een seizoen dat deels besteed is aan improviseren en het documenteren van noodscenario's.

Bestuurswisseling

Naast alles wat de laatste maanden ongebruikelijk verloopt, is er toch een nieuwe voorzit(s)ter gekozen. De laatste weken van april tot halverwege de maand mei publiceerde het

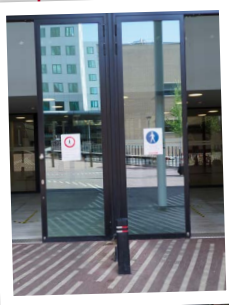
bestuur in het wekelijkse communiqué een foto die daarmee van doen had. Zeven hints hebben ze online gezet, vertelt Jonne. Zoals een foto van het type wijk waarin de uitverkorene haar toekomstig werk - gezien haar studie- zal gaan uitvoeren: de Zuidas. Evenals haar portretfoto, met muts over het aldus onherkenbare hoofd. Orkestleden konden naar believen raden waar de foto's over gaan. Ja, over de nieuwe voorzitter. En die is...? Intussen draait ze zich warm door (geannoteerde) draaiboeken door te nemen. Jonne den Hond werkt haar in.

Post Scriptum

Omstandigheden veranderen richting een nieuw 'normaal.' Zo ook voor het orkest. Kort na bovenstaand interview is het zover: men mag weer samen repeteren. De eerste keren was onwennig, vertelt Jonne wanneer ik haar half juni opnieuw opbel. Vanwege de gepaste afstand doet per week de helft van elke sectie mee. De anderen spelen de week erna. Waardoor ze met heel weinig tweede-violisten samen repeteert. 'Iedereen kan het minste foutje horen,' zegt ze. Zitten strijkers en slagwerkers op anderhalve meter van elkaar vandaan, blazers op twee. Zij doen pas weer tegen eind juni mee. Wie weet wat er bij de volgende editie van uw Bode alweer mogelijk is ■

UVA EN CORONA

Door de coronacrisis zijn op 15 maart bijna alle UvA gebouwen gesloten. Zo ook de OMP, de toegang tot het gebouw is hermetisch afgesloten, dus geen lezende of pratende studenten in de tuin. Volgens de krant *Trouw* zal de UvA vanaf 1 september doorgaan met de online colleges, dus zal het redelijk leeg blijven in de UvA-gebouwen.

In tegenstelling tot de OMP was op de Roeters-eilandcampus wel een gebouw open, geheel coronaproef ingesteld. Crea was gesloten maar is nu inmiddels weer open.

ACTIVITEITENAGENDA

ONDER VOORBEHOUD.

Voor alle activiteiten krijgt u als lid van de Kring UvA-senioren een uitnodiging, waarop u zich kunt aanmelden.

LEZING
GEERT TEN DAM

LEZING WILLEM F.
KORTHALS ALTES

NOVEMBER: EEN ACTIVITEIT GEPLAND

REDACTIE:

Madzy Koudstaal (eindredacteur),
Kees Piena (adjunct-hoofredacteur),
Henriëtte Ritter, Margot Taal en Frans
Willemsen (hoofredacteur).

Ondersteuning vanuit AUV:

Floris van Kampen

FOTOGRAFIE:

Madzy Koudstaal, pagina: 1, 4, 5, 6, 14, 15

ONTWERP & LAY-OUT:

Liek van den Braak,
Lont - Grafisch werk

Vragen of opmerkingen?

Stuur een e-mail naar:

kringvasenioren-auv@uva.nl